

Bíró Zsófia

A boldog hentes felesége

Libri Kiadó
Budapest, 2014

Keszeg Anna

A BOLDOG HENTES BOLDOGTALAN FELESÉGE

Gyakran járok úgy, hogy az egyidőben olvasott könyvek egymás kontextusai lesznek, elkezdenek emlékeztetni egymásra. Biztosan az inspiratív Z generációtól ellesett technika ez a rövidtávú intertextualitás (bár ilyen alapon valószínűleg a kezdetektől Z generációsan olvasok). Tény, hogy Bíró Zsófia könyvét Gillian Flynn kissé későn abszolvált *Holtodiglan*jának a margójára olvastam (Alexandra, 2014), és nagyon erősen megvetette bennem magát az a meggyőződés, hogy *A boldog hentes felesége* a magyar *Holtodiglan*: a párkapcsolati kimerülés, a szűkséges rosszba való belenyugvás és az elviselhetetlenül eredményes párterápia regénye. A magyar házasságregény. Ebből a párhuzamosságból az eltérések és hasonlóságok rendszeres és végtelenül tünetértékű hálózata rajzolódik ki, mely hálózatnak – nem meglepő módon – két csomópontja van: a házasság és a magyar mivolt.

Kezdjük mindjárt azzal, hogy *A boldog hentes felesége* eredetileg kriminek indult, vagyis valamiféle zsánerregénynek, mint ahogyan a *Holtodiglan* egy másik zsánerhez igazodik, a thrillerhez. Bíró Zsófia

könyvének, ha hinni lehet a könyv kulisszatitkait kiszivárogtató nyilatkozatoknak, a hentes férj felaprítása lett volna a tervezett és méltó vége. Bevallom, én ezt igen szívesen olvastam volna, mert ki hinné el, hogy bárki is képes belenyugvással elviselni a könyvben körvonalazódó életformát úgy, hogy közben az őt ebbe belekényszerítő partnert egy ujjal sem bántja, s még egy kis gyilkossággyanút sem akaszt a nyakába. De ettől függetlenül a krimiszerezés azért is jól jött volna, hogy ez a magyarul meghonosodni csak nem akaró műfaj kissé még eddige magát, ha már a fikcionális világban olyan antihősök születtek, akiket legszívesebben halni látnánk. Legvégül pedig azért, mert ebben a formában ez a sok egymás mellé helyezett kisesszé megerősíti a korábbi legnagyobb sztereotípiát a női írás jellegéről: a nők ugyanis állítólag nem tudnak történetet mesélni, ezért aztán fragmentált szövszenetekkel lépnek ki az irodalmi porondra. S lám-lám, itt sem sikerült nekik. Pedig Gillian Flynn is nő, de még J. K. Rowling is az.

Folytassuk aztán azzal – ha már amúgy is a genderkérdésnél tartunk –, hogy a boldog hentes felesége nem akar túljárni az életét elviselhetetlenné tevő férje eszén. Sőt inkább vállalja, hogy vezeti az infantilis szakácsokkal teli kisbuszt, amikor disznóvágásra vagy szabadtéri főzőversenyre tartanak (az „infantilis” szót ugyan én használom, de a szöveg felhatalmaz rá, hiszen lépten-nyomon az iskolai kirándulásra menő fiúkhöz hasonlítja a főzés és a kóstolás mámorában utazó férfi séfeket, szakácsokat és kuktákat), vagy pedig – férje tiltása és nemetszése ellenére – képes az egész délutánt eltölteni az étteremben, a „létra tetején”. És a létra tetején születik meg az egymásra utaltságok és kölcsönös legitimálások bonyolult hálózata: „Amikor meglátnak a létra tetején, úgy megörlődnek nekem, hogy komolyan meghatódom, pedig csak arról van szó, hogy a sajátos dialektikájuk szerint a jelenlétemmel legitimálom a szakmai összejövetelnek álcázott mulatózásukat. Ezért aztán olyan kedvesek hozzám, hogy egészen elgyengülök, rám is kezd átragadni a szenvedély és a fanatizmus, mert egyfelől olyan aranyosak ezek a fiúk, másfelől meg sokkal jobb itt, a létra tetején, mint otthon, egyedül fájni, pszichésen” (166).

Itt és most kénytelen vagyok egy intertextuálisan szintén nagyon lazán kapcsolódó, de megvilágító erejű példát idézni. *A Homeland (A belső ellenség)* című sorozat negyedik évadában volt egy különös házaspár, Martha Boyd iszlámábádi nagykövet asszony és férje, Dennis Boyd, akiről kiderül, hogy az ISI-jal működik együtt. Amikor a nő sejteni kezdi férjéről az igazságot, tesz egy nagyon is idevágó megállá-

pítást: minden férfi legnagyobb félelme, hogy a felesége örült, és minden nő legnagyobb félelme, hogy a férje egy lúzer. A *boldog hentes felesége*-ben pontosan ez a képlet működik, amikor e kölcsönös félelmek úgy kapcsolódnak össze, hogy a közös életből lehetetlen lesz elmenekülni. Bár itt még az is könnyen elképzelhető, hogy valamiféle keresztény életesmény is okolható a menekülésképtelenségért, hiszen a könyv motója Márk evangélistát idézi: „Legyen bennetek só, és legyetek békében egymással.” Már csak azt nem tudni, hogy Márk e kontextusból kiemelt mondata a házasságban egybekötött feleket vagy pedig az étkekben egybekötött hozzávalókat inti-e béketűrésre.

Harmadik szempontként kénytelen leszek megmaradni a genderkérdés és a házasság kapcsolatánál. A boldog hentesné történetében minden úgy van, ahogy a nagy genderkönyvben meg van írva: míg a férfiak csoportokba szerveződve élnek a kisgyerekkoruk óta elsajátított és beléjük nevelt versenyszellem mámorában, időszakos lelkiismeretfurdalást érezve otthon hagyott feleségeik miatt, addig a nők magányosak, és/mert domesztikált harcoként bújnak kispárnáik és hálószobáik rejtekébe, hogy elsírják világméretű bánatukat amiatt, hogy versenyszellemre nevelt férjeik ismét a versenyszellemnek hódolnak. Azt hiszem, a nagy genderkönyvben az is meg lenne írva számukra, hogy magányosan babázzanak és ápolják otthonaikat. Minthogy azonban ennek az otthonápolásnak kulcseleme a főzés lenne, márpedig az kikerült a séfieség rendelkezési köréből, nincs általuk legitim módon választható tevékenység. Ha visszagondolunk Amy Elliott-Dunne fantasztikus (*amazing*) figurájára, aki a párhuzamul választott történetben, a *Holtodiglan*ban a feleséget alakítja, akkor ott áll előttünk a hobbi-tevékenységek teljes skáláját aktívan művelő nő, aki stratégiai játékként szervezi házasságát, nyelveket tanul, elképesztően tájékozott, és lenyűgözően naprakész ismeretei vannak a világról. A boldog hentes felesége viszont boldogtalan a szó kettős jelentésében: nem boldog, illetve esetlen, semmi sem sikerül neki, hűján van a gyakorlati érzéknek.

E második jelentésrétű boldogtalanlansága pedig egyenesen a férjtel megerősítő tanmese. Bíró Zsófia egyes szám első személyű karaktere effektíve egy olyan dolgot csinál, ami a férje programjától független: sír. Amy is sír – amikor megszűnik az állása, és a férje családi kötelezettségei miatt vidékre költözik, ahol hirtelen felszámolódik minden korábbi célösszefüggés. Természetesen a regény narrátori pozíciójából fakadóan a boldog hentes felesége is csinál még valamit a sírás mellett: ír. A szegény feleség panaszainak papírra vetése az egyetlen cselekvés,

amit a hősnő a férj ellenében tesz. Überklasszikus pozíció: a passzív nő az írás által lesz valamennyire aktív. Ezért hiányzik annyira az a gyilkosság a szöveg végéről, mert ezt így elolvasni élvezetnek édeskevés. Hiszen akit csak minimálisan is megérintett a feminizmus, annak egyenesen kínszenvedés ízlelgetni a regény utolsó, a korábbiak tükrében a borzalomig repetitív mondatát: „És lehet, hogy a holnapi napja nem, de a holnaputáni ugyanilyen lesz, mint amilyen az a mai volt, csak én nem leszek itt, mert én otthon fogok gyürkőzni az órákkal, a szolgálkú kispárnákkal meg az éjszaka aljasabbik felével, és várok rá” (172). A párhuzam ezzel véget is ér: a boldog hentes felesége erre az állapotra zárja rá a könyvet, míg amazing Amy éppen ebből forral bosszút. A házasság mindkét esetben marad. Vagy legalábbis úgy tűnik.

S ha már e recenzió címében elkövettem azt, amit a legtöbb recenzens megtett, hogy a címbeli „boldog” jelző pozíciójával és jelentésével próbáltam kezdeni valamit (nem sokat), most megpróbálom a henteset is értelmezni. Merthogy mégsem lehet véletlen az, hogy a szövegben leggyakrabban séfként megjelenő férjre, aki mellel kudarcot vall a disznóölésnél, a címben hentesként utal – a „felesége”. Ez szerintem azért van, mert itt az ismert „húst hússal” magyar gasztrotrendet kívánja az a bizonyos feleség megidézni, mely ellene megy azoknak a sokkal kurrensebb, kíméletesebb és alakformálőbb trendeknek, amelyek a világ vezető gasztronómiai magazinjait és (video)blogjait elárasztják. A hús állati eredetű, élet van, illetve pontosabban volt benne, s az eredetileg állati struktúrában létező húskísérteni is képesek, ezért a szerző „köszönettel és hálával” ajánlja könyvét „az általa elfogyasztott állatok emlékének”. A magyar húsevés mellett megjelenik a másik három ide kívánczó sztereotípiája: az alkoholizmus, a foci, valamint a mások étkezési kultúrájával szembeni totális értetlenség és intolerancia. De olyan szubtilisabbak is, mint a zsír szeretete (a krumplik sírnak érte) vagy a feleslegessé vált tárgyak és hozzávalók kidobásától való irtózás. Mely utóbbinak két következménye van: (1) az ember kénytelen azt enni, amit (már) nem kíván; (2) a felhalmozott hozzávalók amortizálása kötelességgé válik, s e kötelességből származik mindenfajta cselekvőerő.

A kötet prózapoétikája sajnos sehogy sem engedi elnyomni az olvasó fejében egyre ádázabbul hallatszó hangot: itt csak a válasz segít. S bármit is olvastam korábban narrátorról, fikció és realitás viszonyáról, vagy akár – másik oldalról – a válasra buzdító tanácsok eleve vesztes jellegéről, ez marad a maximum, amit a boldog hentes feleségéről gon-

dolok. Aki melleleg végig csillagomnak nevezi az őt boldogtalanná tevő hentest.

Bíró Zsófia könyvében azok a női hangok versengenek a megszólalás jogáért, akik aktív és cselekvő „macsók” mellett teljesített szolgálataik jogán fogtak írásba. Eltanultak egy szókinccset, és méltatlankodtak valamennyit e szókinccs furcsaságán, esetlenségén, illetve azon a hiedelemrendszeren, melyet e szókinccs látni enged. És ennyi. Cseleik maximuma is ennyi: „Néha föllázadok, és kicselezem az én csillagomat: bemegyek délután az étterembe, hogy ne kelljen egyedül, otthon várnom rá. Illedelmesen köszönök, és bemutatkozom az új kisszakácsoknak, röviden és lényegre törően, hogy ne zavarjam meg őket a munkában, és Horvai úr se találjon kivetnivalót a viselkedésemben: »Jó napot, urak, én vagyok a séf nője!«” (111) És ez a könyv ennyi is: a séf nőjének a könyve.

Már csak azért is, mert számomra a főzés a színes szilikonformákról, ecsetekről, szűrőkanalakról, tapadásmentes gyúrólapokról és kerámiaedényekről szól. Nem az éles és pontosan vágó késekről, az életbevágóan komoly felszerelésekről. A könyv nyelvén szólva: az isler-paradigmába tartozom. Vagy hogy a korábban megidézett Z generációval kapcsolatos sztereotípiákra utaljak: a „csináldmagadosokhoz”, az amatőr kézművesekhez, akik egész egyszerűen csak szeretnék maguk csinálni. Nem nézni és várni. Ha már az étvágyat legtöbbször amúgyis elrontja, jó tettvágyat kívánok a könyvhöz!

Hartay Csaba

Nem boci!

Athenaeum Kiadó
Budapest, 2015

Koncz Tamás

MAGYAR TARKA

„Az sem érdekel, ha nem tanulsz! Mész majd traktoristának vagy a tehenészetbe!” Sokan hallották kamaszkorukban a fenyegetést, és az ajtócsapkodás után beálló csendben egy pillanatra tényleg felrémlt a sötét, tehenganajos jövő. Szembenéztünk tíz évvel későbbi meggyötört, lapátot markoló önmagunkkal, hogy aztán elhessegensük a képet: majd lesz valahogy, de biztos nem így.

Arról ritkán szólt a szülői intelm, hogy a kétkezi munkát lehet becsülettel is végezni – még ritkábban az urbánus témákra érzékeny kortárs irodalom, elvégre ki olvas ma termelési regényt, szociográfiát. Így már a kezdetek kezdetén elfeledkeztünk a forrásról: tudjuk, hogy a házunkat valaki építette, és a biotey sem magától nő a boltok polcain, a mögötte álló teljesítményről viszont szó sem esik. Egy-egy dokumentumfilm – például Kiss Dénes *Másik Magyarországa* – emlékeztet a vidék gondjaira, a híradóban hallani, hogy az eső elverte a termést, de a gazdák mindig csak panaszkodnak, a többség kapcsol is tovább.

Ebben az érdektelen közegben ránézésre is provokatívan hat a *Nem boci!* A tehénszörmintás és tapintású borítón citromsárgán villan a flepni – rajta fülszám helyett a szerző neve, aki így válik szövegtermelővé és egyben termékké. Bár költőként lett ismertté, Hartay Csaba ezúttal ismét prózával jelentkezett. Előző novellafüzére, a *Lerepül a hülye fejetek* a szarvasi kamaszkor bandázásairól, nagy berúgásairól szólt, új kötetében